

Zijn veehouders met een melkrobot gezonder?

Automatisch melken heeft sinds de introductie voor vooruitgang gezorgd op verschillende bedrijfsonderdelen. Zo is veel onderzoek gedaan naar het effect van een automatisch melksysteem (AMS) op economische en technische kengetallen, diergezondheid, de mogelijkheden van weidegang en melkkwaliteit. In veel van die onderzoeken is de melkveehouder echter buiten beeld gebleven. En dat terwijl hij (of zij) een belangrijke, zo niet dé belangrijkste factor is in het geheel.

ir. Hendrik Jan van Dooren
(ASG – Animal Sciences Group van Wageningen
Universiteit en Researchcentrum, Lelystad)

In het kader van het ‘arboconvenant voor de agrarische sectoren’ heeft ASG Veehouderij tussen 2004 en 2006 een onderzoek uitgevoerd naar het effect van automatisch melken op de fysieke en mentale belasting en de gezondheid van de ondernemer. Ook is gekeken naar welke rol de persoonlijkheid speelt bij afwegingen en keuzes rondom een AMS. Er zijn vier groepen melkveehouders gevormd: investeerders in een AMS, investeerders in een nieuwe melkstal, melkveehouders met meer dan drie jaar ervaring met automatisch melken en melkveehouders die het AMS weer de deur uit hebben gedaan (terugschakelaars). Het blijkt dat het hebben van realistische verwachtingen van een melksysteem voor een groot deel het slagingspercentage bepalen.

Fysieke en mentale belasting

De verwachting dat met het AMS de fysieke

belasting afneemt, blijkt bij een meerderheid van de melkveehouders te zijn uitgekomen. Veehouders met een AMS hoeven minder vaak belastende handelingen uit te voeren en de belastingen zijn minder zwaar. Eventuele gezondheidsklachten nemen af. Al deze effecten houden stand, ook na langdurig gebruik van het AMS. Hierbij is het van belang te weten dat een groter aandeel van de melkveehouders dat investeert in een AMS, dit doet vanwege fysieke klachten. Investeerders in een melkstal hebben vaker andere redenen om een dergelijk melksysteem aan te schaffen. Bij de mentale belasting zijn de uitkomsten minder eenduidig. De veehouders met een AMS scoren op het onderdeel sociale contacten slechter dan hun collega's met een melkstal. Kennelijk wordt een AMS als belemmerend ervaren voor het onderhouden van sociale contacten. Voor de flexibiliteit van het werk geldt juist het omgekeerde: veehouders met een AMS zijn flexibeler en hebben vervanging beter geregeld. Bovendien hebben veehouders die al langer een AMS hebben, minder slaapproblemen en minder herstelbehoefte. De algemene lijn is dat het niveau van mentale belasting bij veehouders met een AMS zowel voor als na omschakeling lager ligt dan bij collega's met een melkstal en dat er vaker een daling na omschakeling plaatsvindt. Conclusie is dat er een verbetering optreedt in de mentale belasting als gevolg van de introductie van een AMS, maar dat sociale contacten een punt van aandacht vormen.

Persoonlijkheid

De gedachte dat verschillen op het gebied van fysieke en mentale belasting een achtergrond

zouden hebben in de persoonlijkheid van veehouders, blijkt niet terecht. Er zijn nauwelijks verschillen gevonden tussen de verschillende groepen melkveehouders. Het bleek dat investeerders in een melkstal vaker een behoudendere instelling hebben dan investeerders in een AMS en dat terugschakelaars vaker doelgerichtere personen zijn dan andere groepen veehouders. Doelgerichte personen kunnen omschreven worden als: vol discipline gericht op een doel, prestatiegericht, hard werkend, beloftes nakomend, maar hun valkuil is dat ze daarin doorschieten en soms gezien worden als workaholic, dwangmatig of pietluttig.

Terugschakelaars

De groep melkveehouders die het AMS weer ‘inruilden’ voor een melkstal, neemt een speciale plaats in binnen de melkveehouderij. De groep is zeer divers en lastig te traceren. Toch is het een interessante groep omdat uit de teleurstelling van deze veehouders lessen getrokken kunnen worden voor veehouders die van plan zijn om te schakelen naar automatisch melken. Elke veehouder heeft een eigen reden voor het stoppen met automatisch melken. Toch zijn uit de interviews een aantal lijnen te halen. Er zijn drie soorten redenen te ontdekken, die betrekking hebben op het AMS, de koeien en de veehouder zelf.

Bij de redenen die betrekking hebben op het AMS gaat het vrijwel zonder uitzondering om een niet goed functionerend systeem of het te vaak optreden van storingen. Mede door dit soort ervaringen hebben leveranciers hoge prioriteit gegeven aan het technisch functioneren en de betrouwbaarheid van het systeem. Vaak genoemde redenen om te stoppen die

betrekking hebben op de koeien zijn: tegenvallende productie, verslechterende melkkwaliteit en een hoger aandeel koeien dat moest worden afgevoerd dan verwacht. De belangrijkste redenen echter om te stoppen hadden betrekking op de veehouder zelf. Het niet uitkomen van de verwachtingen ten aanzien van arbeidsvermindering en flexibelere arbeidsindeling en een toename van de mentale druk was voor veel veehouders de belangrijkste reden om te stoppen met automatisch melken.

Realistische verwachtingen

Door het hele onderzoek heen spelen verwachtingen van een veehouder een belangrijke rol. Hoe realistischer die verwachtingen, hoe lager de kans dat de introductie van het AMS op een teleurstelling uitloopt, met alle mentale en fysieke gevolgen van dien. Juist in dat vroege stadium van besluitvorming, als nog allerlei afwegingen gemaakt moeten worden, kan de adviseur een belangrijke rol spelen door er voor te waken dat de verwachtingen te hoog zijn. Daarbij kan het opdoen van ervaring bij collega-melkveehouders helpen. Vaak blijft dat beperkt tot een bezoek van hooguit een dag en richt de ervaring zich vooral op het technisch functioneren van een AMS. Veel belangrijker is waarschijnlijk de ervaring van de veehouder en de gevolgen van de omschakeling voor de bedrijfsvoering. Daarbij zijn niet alleen de positieve ervaringen van belang, maar hebben natuurlijk ook de negatieve ervaringen waarde.

Het rapport ‘Automatisch melken en gezondheid ondernemer’ (rapport 25) is te vinden op www.asg.wur.nl/onder_publicaties/rapporten.

SOCIAAL CONTACT

Over het algemeen blijkt het voor veehouders met een AMS moeilijker te zijn om contacten te onderhouden dan voor melkveehouders met een melkstal.

Tabel 1

Verdeling van deelnemers aan het onderzoek over de verschillende merken.

Merk	Ervaren AMS	Terugsschakelaars	Investeerders AMS	Totaal %
DeLaval – VMS	4	1	7	27
Lely – Astronaut	7	5	5	38
Fullwood – Merlin	2	1	1	9
Insentec – Galaxy	2		2	9
Gascoigne Melotte – Zenith		3		7
Manus		1		2
Prolion – AMS Liberty		4		9

Figuur 1

Het wel en niet uitkomen van verwachtingen op verschillende onderdelen.

